

Chystáš se započít četbu nového románu Itala Calvina *Když jedné zimní noci cestující*. Uvolni se. Soustřed' se. Zapud' všechny ostatní myšlenky. Ať se svět kolem tebe rozostří do nezřetelnosti. Nejlépe uděláš, když zavřeš dveře; televizor ve vedlejší místnosti je věčně zapnutý. Řekni ostatním na rovinu: „Ne, nechci se dívat na televizi.“ Řekni to pěkně nahlas, jinak tě neuslyší: „Čtu! Nechci být rušen!“ Možná že tě v tom rámusu ani teď neslyšeli; řekni to ještě jednou, zakřič: „Začínám číst nový román Itala Calvina!“ Anebo jim to ani neříkej; snad ti i tak dají pokoj.

Udělej si pohodlí: sedni si, natáhni se, stoč se do klubíčka, lehni si. Lehni si na záda, na bok, na břicho. Do lenošky, na divan, do houpacího křesla, do skládacího lehátka, na sofa. Do houpací sítě, pokud máš houpací síť. Samozřejmě na postel, anebo do postele. Můžeš se popřípadě postavit na hlavu, jako jogín. To se ví, i kniha pak bude vzhůru nohama.

Ideální pozici ke čtení, želbohu, dosud nikdo neobjevil. Kdysi se četlo vestoje, před pulpitem. Lidé si zvykli při četbě stát a nehnout brvou. Odpočívali tak po únavné jízdě na koni. Číst na koni přitom nikoho nenapadlo; ale dnes se ti ta myšlenka vůbec nezdá marná: číst pevně usazen v sedle, mít knihu rozloženou v koňské hřívě, možná zavěšenou za koňovy uši pomocí speciální ohlávky. Četba s nohama ve třmenech by mohla být velice příjemná; když má člo-

věk četbu vskutku vychutnat, je nezbytnou podmínkou, aby měl chodidla nad zemí.

Nuže, nač ještě čekáš? Natáhni si nohy, polož si chodidla na polštářek, na dva polštářky, na opěradla divanu, na lenoch křesla, na čajový stolek, na psací stůl, na piano, na glóbus. Předtím si ale zuj boty. Pokud chceš mít nohy nahoře, samozřejmě; pokud ne, zase si je obuj. Hlavně tady nestůj s botami v jedné ruce a s knihou v druhé.

Nastav si světlo, aby sis neunavoval oči. Udělej to hned, protože jakmile se pohroužíš do četby, nic už tě nepřinutí, aby ses zvedl. Dbej přitom, aby stránka nezůstala ve stínu a aby na šedém pozadí nevyvstal chuchvalec černých písmen, uniformních jako houf myší; ale taky dej pozor, aby na stránku nedopadalo příliš ostré světlo a aby se neodráželo od kruté bělosti papíru a nepožíralo stínování liter, jak tomu bývá v poledne na středomořském Jihu. Snaž se nyní předvídavě zařídit vše, co ti umožní nepřerušovanou četbu. Jestli kouříš, přines si cigarety a popelník. Co ještě? Potřebuješ si odskočit? Tak honem.

Ne že bys očekával výslovně od této knihy něco zvláštního. Jsi člověk, který zásadně od ničeho nic nečeká. Znáš spoustu lidí, mladších než ty, a taky starších než ty, co neustále žijí v očekávání mimořádných zážitků; slibují si je od knih, od svých bližních, od cest, od událostí, od toho, co budoucnost chová ve svém lůně. Ty k nim nepatříš. Víš, že v nejlepším případě můžeš doufat, že tě nepotká to nejhorší. Toto je závěr, k němuž ses dopracoval, jak pokud jde o tvůj osobní život, tak pokud jde o obecné, ba přímo světové problémy. A pokud jde o knihy? No ano, právě protože jsi toto mladistvé slastné očekávání vypudil ze všech ostatních sfér, domníváš se, že máš právo dopřát si je v oné krajně omezené oblasti, jíž jsou knihy a kde sice můžeš dopadnout všelijak, ale riziko deziluze je snesitelné.

Nuže, všiml sis v novinách, že vyšlo *Když jedné zimní noci cestující*, nová kniha Itala Calvina, spisovatele, který už řadu let nic nevydal. Zašel jsi do knihkupectví a knihu sis koupil. Dobře jsi udělal.

Už ve výkladu knihkupectví jsi rozpoznal přebal s titulem, který jsi hledal. Vydávaje se po této vizuální stopě, prodral ses do obchodu přes husté zátarasy Knih, Které Jsi Nečetl. Zachmuřeně na tebe zíraly ze stolů a z polic a snažily se podlomit tvou vůli. Ty však dávno víš, že nesmíš projevit slabost, že se mezi nimi nalézají celé hektary Knih, Bez Jejichž Četby Se Obejdeš, Knih Určených K Jiným Účelům Než K Četbě, Knih, Které Jsi Už Četl, Aniž Jsi Je Musel Vůbec Otevřít, Neboť Náleží Do Kategorie Toho, Co Bylo Přečteno Ještě Předtím, Než To Bylo Napsáno. A tak překonáváš první pás šancí, načež proti tobě vyráží pýchota Knih, Které By Sis Jistě Rád Přečetl, Kdybys Tu Byl Věčně, Jenže Máš Bohužel Jenom Tenhle Život. Rychlým úhybným manévrem jim unikáš a vrháš se doprostřed šiků Knih, Které Máš V Úmyslu Si Přečíst, Ale Dříve Si Musíš Přečíst Ještě Některé Jiné, Knih, Které Jsou Moc Drahé A Které Si Koupíš Později, Až Je O Polovinu Zlevní, Knih, Které Viz Výše, Až Vydou Jako Paperbacky, Knih, Které Si Můžeš Od Někoho Vypůjčit, Knih, Které Už Všichni Četli, Takže Máš Pocit, Že Jsi Je Už Četl I Ty. Odraziv tyto výpady, míříš pod věže pevnosti, kde ti kladou odpor

Knihy, Které Sis Chtěl Přečíst Už Dávno,

Knihy, Které Léta Beznadějně Sháníš,

Knihy, Které Se Týkají Něčeho, Čím Se Právě Zabýváš,

Knihy, Které Chceš Mít, Abys Je Měl Pro Každý Případ Při Ruce,

Knihy, Které Bys Mohl Dát Stranou A Přečíst Si Je Eventuálně

Letos V Létě,

Knihy, Které Patří K Jiným Knihám A Ve Tvém Regálu Zatím Chybějí,

Knihy, Které V Tobě Vyvolávají Náhlou Frenetickou A Ne Zcela Odůvodnitelnou Zvědavost.

Nuže, dokázal jsi neohraničený počet sil, jež jsi našel v poli, zredukovat na množinu, která je pravda značně rozsáhlá, nicméně kalkulovatelná v řádu konečných čísel; nic na tom nemění ani skutečnost, že tato relativní úleva je ze zálohy ohrožována Knihami,

Které Jsi Četl Strašně Dávno A Měl By Sis Je Přečíst Znovu a Knihami, O Kterých Jsi Vždycky Tvrdil, Žes Je Četl A Je Nejvyšší Čas, Aby Sis Je Přečetl Doopravdy.

Osvobodíš se několika hbitými kličkami a skokem vnikáš do citadely Novinek Jejichž Autor Nebo Téma Tě Zajímá. Také uvnitř této pevnosti se dokážeš prosekat řadami obránců, poté co je rozdělíš na Novinky, Jejichž Autor Nebo Téma Nejsou Noví (pro tebe nebo vůbec) a Novinky, Jejichž Autor Nebo Téma Jsou Zcela Neznámí (alespoň z tvého pohledu), a když určíš míru jejich zajímavosti podle toho, jak je to v dané chvíli s tvou žádostivostí a potřebou nového a nenového (nového, jež hledáš v nenovém, a nenového, jež hledáš v novém).

Čímž má být řečeno, že jsi zběžně přelétl pohledem názvy svazků vystavených na pultě a pak jsi obrátil své kroky k hromadě čerstvých výtisků *Když jedné zimní noci cestující*, zmocnil ses jednoho z nich a odnesl jsi ho k pokladně, abys dojednal převedení vlastnického práva k řečenému exempláři na svou osobu.

Vrhl jsi ještě rozpačitý pohled na okolní knihy (či přesněji: to knihy za tebou hleděly s rozpačtým výrazem psů, kteří pozorují z klecí obecního psince, jak si jednoho z jejich bývalých kamarádů odvádí na vodítku pán, jenž ho přišel vykoupit) a vyšel jsi na ulici.

Čerstvě vydaná kniha ti působí zcela jedinečné potěšení, neodnášiš si jen knihu, ale i její novost, čímž by mohla být zajisté míněna pouhá novota výrobku, který právě vyšel z továrny, naivní půvab mladosti, jímž se zdobí i knihy, ona prchavá krása, která trvá jen do kvapného podzimku knihoven, kdy obálka začne žloutnout, na ořízku lehne závoj smogu a hřbet popraská v rozích. Avšak ne, ty doufáš pokaždé v opravdovou novost, v novost, která zůstane navždy stejně nová jako v prvním okamžiku. Tím, že si přečteš právě vydanou knihu, zmocniš se této novosti od první chvíle a nebudeš ji pak muset dobíhat a pronásledovat. Narazils tentokrát na tu pravou? Kdo ví. Podívejme se, jak to začíná.

Možná jsi v knize začal listovat už v knihkupectví. Anebo to nešlo, protože byla zavinita do svého celofánového zámotku? Teď jsi v autobuse, uprostřed davu, stojíš, jednou rukou se přidržuješ tyče a druhou, volnou, začínáš rozbalovat balíček. Svými pohyby tak trochu připomínáš opici, opici, která si chce oloupat banán a přitom dává pozor, aby nesletěla z větve. Cožpak nevidíš, že loktem strkáš do svých sousedů; kdyby ses alespoň omluvil!

Anebo možná knihkupec knihu nezabalil; dal ti ji v sáčku. To věci zjednodušuje. Sedíš za volantem svého vozu, zastavil jsi před semaforem, vytahuješ knihu ze sáčku, strháváš průsvitný obal, začínáš se do prvních řádků. Za tvými zády se rozječí klaksony; naskočila zelená; bráníš provozu.

Sedíš za svým pracovním stolem, knihu jsi jakoby náhodou založil mezi úřední spisy; v jistém okamžiku přemístíš nějakou složku a kniha je zase na světě. S roztržitým výrazem ji otevíráš, opíráš si lokty o stůl, vkládáš své spánky do sevřených pěstí; vypadá to, že soustředěně studuješ nějaký přípis, ale ve skutečnosti propátráváš první stránky románu. Pozvolna vtlačíš záda do opěradla, zvedneš knihu do výše nosu, nakloníš židli do rovnovážné polohy na zadních nohách, otevřeš boční zásuvku psacího stolu, aby sis o ni opřel nohy, poloha nohou při četbě je věc zásadního významu, dáš si nohy na desku stolu, na nevyřízené spisy.

Nezdá se ti to však trochu neuctivé? Rozuměj, nemluvím o tvé práci (nikdo nehodlá posuzovat tvou profesionální výkonnost; předpokládejme, že tvé pracovní povinnosti jsou řádně začleněny do systému nevýrobních činností, představujícího značnou část jak národní, tak světové ekonomiky), mluvím o té knize. Ještě horší případ nastává, jestli jsi – z donucení nebo z lásky – jedním z těch, pro něž pracovat znamená opravdu pracovat, konat – záměrně nebo bezděky – cosi nutného nebo alespoň nikoli neužitečného, a to zejména pro druhé, ale i pro sebe: v takovém případě tě kniha, kterou sis přinesl na pracoviště jako nějaký amulet nebo talisman, ne-

ustále vystavuje pokušení, co chvíli pro ni okrádáš o několik vteřin hlavní předmět své pozornosti, ať je to děrovač elektronických karet, kuchyňský sporák, řadicí páky buldozeru či pacient s vyndanými střevy, ležící na operačním stole.

Zkrátka bude lépe, když podržíš svou netrpělivost na uzdě a knihu otevřeš až doma. Teď je ta pravá chvíle. Jsi ve svém pokoji, nikým nerušen, otevíráš knihu na první straně, ne, na poslední, chceš nejprve vědět, jak je ten román dlouhý. Naštěstí není moc dlouhý. Psát dneska dlouhé romány je protimluv: časová dimenze se rozpadla, můžeme žít nebo uvažovat pouze úločky času, které se od nás vzdalují každý po své dráze a záhy mizí. Časovou kontinuitu můžeme najít jen v románech z doby, kdy se čas už nejevil jako nehybný, ale ani se ještě nerozletěl na kusy, z doby, která trvala tak asi sto let a pak utrum.

Obracíš knihu v ruce, přebíháš očima věty na zadní straně obálky, na záložce. Jsou to obecné fráze, které toho moc neříkají. Tím líp, je zcela v pořádku, jestliže tato promluva nemá ctižádost indiskrétně překrýt onu promluvu, již musí bezprostředně sdělit právě kniha sama, totiž to, co ty, čtenář, musíš z knihy vydestilovat, ať už je toho hodně, nebo málo. Zajisté, i tohle chození kolem knihy, tohle čtení kolem, které předchází čtení uvnitř, patří k radosti z nové knihy, ale jako všechny milostné přede hry má svou optimální délku trvání a tu je třeba respektovat, má-li nás postrčit k podstatnější rozkoši vlastního aktu, totiž k četbě knihy.

Konečně jsi hotov zaútočit na první řádky první strany. Chystáš se postihnout nezaměnitelný autorův tón. Ne. Vůbec se nechytáš. Ale upřímně řečeno, kde je psáno, že tento autor má nezaměnitelný tón? Ve skutečnosti je známo, že je to autor, který se od knihy ke knize hodně vyvíjí. Jsou to právě tyto proměny, co je pro něho nejtýpější. Ale tohle, jak se zdá, opravdu nijak nesouvisí s tím vším, co napsal předtím, alespoň jestli si dobře vzpomínáš. Zklamání? Uvidíme. V zásadě jsi možná trochu na rozpacích,

jako když ti představí osobu, kterou sis podle jména spojil s určitou tváří, a pak se snažíš přesvědčit sám sebe o shodě oněch rysů, které vidíš, s těmi, které si pamatuješ, a ono se to nedaří. Ale pak pokračuješ a zjišťuješ, že i tak se ta kniha dobře čte, nezávisle na tom, cos očekával od autora, nakonec jsi zvědavý víc na knihu samu, a po pravdě řečeno, je ti to takhle milejší, moci se setkat s něčím, o čem ještě pořádně nevíš, co to je.

Když jedné zimní noci cestující

Román začíná na železniční stanici, supí tu lokomotiva, počátek kapitoly přehlušuje sípot pístu, část prvního odstavce halí oblak dýmu. Do nádražního pachu se mísí závan pachu z nádražního bufetu. Někd se dívá zamženými tabulemi, otevírá prosklené dveře bistra, všechno je v mlze, i uvnitř, jako viděno krátkozrakýma očima, popřípadě očima podrážděnýma sazemi. Stránky knihy jsou zamžené jako okna starého vlaku, do vět sedá oblak dýmu. Je deštivý večer; muž vchází do bistra; rozepíná si provlhlý plášť; obestírá ho oblak páry; podél kolejí, lesknoucích se deštěm, kam oko dohlédne, se nese táhlý hvizd.

Hvizd jako z lokomotivy a výtrysk páry vycházejí z kávovaru, jež postarší šéf podniku uvede do činnosti, jako by dával signál, alespoň se to tak jeví ze zřetězení vět druhého odstavce, v němž si hráči u stolků položí vějíř karet na prsa a otočí se po novém příchozím trojnásobnou torzí krku, ramen a židlí, zatímco zákazníci u pultu buď pozdvihnou šálky a foukají na hladinu kávy, rty našpulené a oči přivřené, nebo usrknou z vrchovatých sklenic piva, projevující přehnané obavy, aby nepřetekly. Kocour nahrbí hřbet a kasírka zavře pokladnu: cililink. Všechny tyto znaky ústí v informaci, že jde o malé provinční nádražíčko, kde se každému cestujícímu dostane okamžité pozornosti.

Všechna nádraží jsou si podobná; co na tom, že lampy nedosvítí za svůj rozpitý nimbus, beztak je to prostředí, které znáš z paměti,

včetně vůně soupravy, která zůstává stát na kolejích, když už všechny vlaky odjely, té zvláštní vůně, kterou vydechují nádraží, z nichž byl vypraven poslední spoj. Zdá se, že nádražní světla a věty, které čteš, mají za úkol spíše rozpouštět než fixovat věci, jež se vynořují ze závoju temnot a mlhy. Ocitl jsem se na tomto nádraží dnes večer poprvé a už se mi zdá, že jsem tu strávil celý život, vchází do tohoto bistra a zase z něho vychází, přechází od pachu krytého nástupiště k pachu rozmáčených pilin na záchodcích, přičemž oba ty pachy splývají v jednu jedinou vůni, vůni čekání, vůni telefonních budek, poté co nezbyvá než posbírat drobné, protože vytáčené číslo se nehlásí.

Jsem ten, kdo přechází mezi bistem a telefonní budkou. Anebo: ten člověk se jmenuje „já“, a ty o něm víc nevíš, právě tak jako se toto nádraží jmenuje jednoduše „nádraží“ a mimo ně už neexistuje nic, až na ten telefonní signál, na nějž nikdo neodpovídá, signál vyzvánějící v temném pokoji vzdáleného města. Zavěšuji sluchátko, čekám, až žetony zaharaší kovovým hrdlem, znovu otevírám prosklené dveře a mířím k hromadě šálků, sušících se v oblaku páry.

Expresní kávovary v nádražních bistrech stavějí na odiv svou spřízněnost s lokomotivami, včerejší a dnešní kávovary se včerejšími a dnešními lokomotivami a lokotraktory. Nadarmo se motám tam a zpátky, bloumám a kroužím: chytl jsem se do léčky, do té prastaré léčky, jakou člověku nastraží každé nádraží. Ještě léta poté, co byly všechny trasy elektrifikovány, poletuje nádražním vzduchem zrnko uhelného prachu, a román, který hovoří o vlcích a nádražích, nemůže nečpět kouřem. Už jsi postoupil o pěkných pár stránek a bylo by načase, aby se ti dostalo jasné informace, zda to nádraží, kde jsem vystoupil ze zpožděného vlaku, je jedno z těch starých, nebo jedno z těch moderních; věty se však nadále pohybují v neurčitosti a v šedi, v oné zemi nikoho, jíž je zkušenost redukována na nejmenší společný jmenovatel. Dávej si proto pozor: je to určitě taktika, jak tě pomaličku vtáhnout do děje, uvěznit tě v příběhu, aniž si toho všimneš: je to past. Ale dost možná se autor ještě nerozhodl,

ostatně ani ty, čtenáři, si nejsi tak docela jist, o čem bys raději četl: jestli by tě více těšilo přijet na staré nádraží, jež by v tobě vyvolalo pocit návratu proti proudu času, pocit znovudobytí ztracených chvil a míst, anebo jestli bys dal přednost zábleskům světél a zvuků, jež by v tobě vyvolaly pocit, že žiješ dnes, v tom smyslu, jak si dnes myslíme, že nás těší žít. Možná, že to jen mé oči, krátkozraké a podrážděné, vidí toto bistro (nebo „nádražní bufet“, jak se mu také říká) rozostřené a rozmlžené, zatímco není vůbec vyloučeno, že je plné světla, vyzařovaného trubiciemi oslepivých barev, světla, které zrcadla odrážejí takovým způsobem, že vyplňuje všechny chodby a všechny kouty, a že tento prostor bez jediného stínu překypuje hlasitou hudbou, vybuchující z vibrujícího přístroje na likvidaci ticha, a že jsou v provozu všechny hrací stroje a všechny další elektrické hry, simulující koňské dostihy a štvance na člověka, a že v průzračnosti televizoru a v průzračnosti akvária s tropickými rybkami, radujícími se z vertikálního sloupku vzduchových bublin, plují barevné stíny. A má paže možná neдрží cestovní vak, vyduťtý a trochu ošuntělý, ale strká před sebou tuhý čtvercový kufr z umělé hmoty, opatřený kolečky a manipulovatelný skládací pochromovanou kovovou rukojetí.

Měl jsi za to, čtenáři, že tam, pod vyskleným krytem nádražní haly, jsem upřel pohled na ručičky kulatých hodin starého nádraží, děrované jako halapartny, a marně jsem se je snažil přimět, aby se otáčely nazpět, aby proběhly pozpátku hřbitovem uplynulých hodin, ležících bezduše ve svém kruhovém panteonu. Ale odkud bereš jistotu, že číslice hodin nenaskakují ve čtverhranných okénkách a že já jen nepřihlížím, jak na mne každá minuta naráz dopadá jako ostří gilotiny? V konečném součtu to ovšem neznamená zásadní změnu: i kdybych se pohyboval v hladkém a plynulém světě, má ruka, svírající lehkou oj pojízdneho kufru, by nadále vyjadřovala vnitřní protest, jako by ono nonšalantní zavazadlo pro mne představovalo obtížné a vysilující břímě.

Někde se tu musela stát chyba: muselo dojít k nějakému nedorozumění, zpoždění, musel jsem propást nějaký spoj; možná jsem měl po příjezdu někoho kontaktovat, nejspíše v souvislosti s tímhle kufrem, co mi, jak se zdá, dělá tolik starostí, ale není přitom jasné, zda mám strach, že o něj přijdu, anebo se nemohu dočkat chvíle, kdy se ho zbavím. Zdá se, že jistá je jen jediná věc: že to není jen tak nějaké zavazadlo, jaké lze uložit do úschovny nebo zdánlivě zapomenout v čekárně. Nemá smysl dívat se na hodiny; pokud na mne někdo čekal, už jistě dávno odešel; je naprosto zbytečné, abych si trýznil mozek šílenou touhou dát běžet času a kalendáři nazpátek a vrátit se tak chvíli před okamžik, v němž se stalo něco, co se stát nemělo. Jestliže jsem se měl na tomto nádraží setkat s někým, kdo snad ani neměl nic společného s tímto nádražím, kdo měl pouze vystoupit z jednoho vlaku a jiným zase odjet, přesně tak, jak jsem to měl udělat i já, a jeden z nás měl při tom předat něco tomu druhému, například já jsem měl svěřit tomu druhému tento kufr na kolečkách, jehož jsem se naopak nedokázal zbavit a jenž mě teď pálí v ruku, je-li tomu právě takto, pak jediné, co zbývá, je pokusit se znovu navázat přerušovaný kontakt.

Několikrát jsem už prošel bistro z jednoho konce na druhý a několikrát jsem otevřel dveře, abych se podíval na neviditelné náměstí, ale černá hradba noci mě pokaždé zahrnala zpátky do tohoto zářivého limbu, zavěšeného mezi dvojí temnotu kolejističtější a města v mlze. Mám odejít?

A kam? To město tam venku dosud nemá jméno a nevíme, zda zůstane mimo román, anebo zda ho celý pohltí jeho inkoustová čern. Víím jen, že tato první kapitola se ne a ne odpoutat od nádraží a bistra: nepokládám za rozumné vzdálit se z tohoto místa, kde by si mne ještě pořád mohli vyzvednout, ale zároveň bych měl dát pozor, aby mě s tím neskladným zavazadlem neviděl někdo cizí. A tak dál cpu žetony do veřejného telefonu, a on je pokaždé vydává nazpět: spoustu žetonů, jako pro dálkový hovor; kdo ví, kde je teď ko-

nec těm, od nichž mám dostat instrukce, řekněme rovnou rozkazy, je přece zřejmé, že mě někdo řídí, nevypadám na člověka, který cestuje v soukromé záležitosti nebo který je svým pánem: každý mě musí pokládat spíše za vykonavatele cizích příkazů, za pěšce ve velmi složité šachové partii, za malé kolečko v obrovitém soukolí, tak malé, že je není ani vidět. Však také bylo dohodnuto, že na tomto místě nezanechám žádné stopy: jenže každou minutou, kterou tu trávím, ve skutečnosti stopy zanechávám: zanechávám stopy, když s nikým nemluví, protože na sebe upozorňuji jako někdo, komu není do řeči; zanechávám stopy, když mluvím, protože žádné pronesené slovo se neztrácí a může se vrátit, vynořit se o něco později, ať už v uvozovkách, nebo bez uvozovek. Možná je toto pravý důvod, proč autor kupí v dlouhých odstavcích bez dialogů hypotézy na hypotézy, zhutňuje text do tuhé, olovené neprostupnosti, v níž mohu zůstat upozorován, v níž mohu zmizet.

Jsem naprosto nenápadná osoba, anonymní existence na ještě anonymnějším pozadí, a jestliže jsi mě, čtenáři, nedokázal přehlédnout mezi lidmi vystupujícími z vlaku a musel jsi mě dále sledovat při mém putování mezi bistroem a telefonem, pak jen proto, že se jmenuji „já“ a že tohle je to jediné, co o mně víš, ale zároveň je to i dostatečný důvod, abys cítil potřebu vložit do tohoto neznámého já kus sebe sama. Podobně se i autor, třebaže nemá nikterak v úmyslu hovořit o sobě a třebaže se rozhodl říkat hrdinovi „já“ téměř právě proto, aby ho ochránil před cizím pohledem, aby ho nemusel označit jménem nebo popsat, vždyť jakékoli jiné označení nebo atribut by ho určilo mnohem jednoznačněji než toto holé zájmeno, podobně se i autor cítí nucen už pouhou skutečností, že napsal „já“, uložit do tohoto „já“ něco ze sebe, něco z toho, co cítí, nebo co si představuje, že cítí. Ztotožnit se se mnou je v této chvíli zcela snadné, mé chování, viděno zvnějšku, je zatím běžným chováním cestujícího, který zmeškal vlak, a taková situace patří ke zkušenosti kohokoli z nás; nicméně situace představená na začátku ro-

mánu vždycky odkazuje ještě k něčemu jinému, k něčemu, co se už stalo nebo co se záhy stane, a právě toto něco jiného vnáší do ztotožnění se mnou určitá rizika, a to jak pro tebe, čtenáři, tak pro něho, pro autora; a čím je začátek tohoto románu šedivější, obecnější, neurčitější a tuctovější, tím více pocítujete, ty i autor, stín nebezpečí, který dopadá na onen zlomek vašeho „já“, jež jste neuváženě propůjčili „já“ protagonisty, protagonisty, o kterém nemáte tušení, co za příběh to vlastně za sebou vleče, jako ten kufr, jehož by se tak rád zbavil.

To také – zbavit se kufru – nepochybně bylo základní podmínkou znovunastolení původního stavu, stavu, jenž panoval předtím, než se stalo to, k čemu posléze došlo. To mám na mysli, když říkám, že bych se chtěl vrátit proti proudu času: chtěl bych zrušit důsledky určitých událostí a obnovit výchozí situaci. Avšak každý okamžik mého života s sebou přináší hromadění nových skutečností a každá taková nová skutečnost s sebou nese své důsledky, takže čím usilovněji se snažím vrátit do nulového bodu, z něhož jsem vyšel, tím více se od něho vzdaluji: jakkoli jsou všechny mé činy zaměřeny na odstranění důsledků mých předešlých činů a jakkoli v tomto ohledu dosahuji natolik nepřehlédnutelných úspěchů, že to ve mně probouzí naději v brzkou úlevu, nemohu zároveň nevidět, že každá má snaha o zrušení předešlých událostí vyvolává pravou smrtí nových událostí, jež situaci jen zhoršují a o jejichž zrušení budu muset rovněž usilovat. Musím tudíž dobře propočítávat každý pokus, abych obdržel maximální anulaci s minimem přídatných komplikací.

Kdyby všechno nešlo nalevačku, měl se se mnou setkat, hned jak jsem vystoupil z vlaku, mně neznámý muž. Muž se stejným kufrem na kolečkách, jako byl ten můj, ale prázdným. Obě zavazadla by se jakoby nedopatřením srazila na nástupišti, v davu spěchajících cestujících, mezi dvěma vlaky. Věc, jaká se může stát čirou náhodou, v ničem se neodlišující od toho, co se vskutku náhodou stává; bylo by tu však heslo, jež by mi ten muž řekl, glosa k titulku novin, jež by mi

čouhaly z kapsy, k titulku ohlašujícímu výsledky koňských dostihů: „Vida, tak on vyhrál Zenon z Eleje!“; a mezitím bychom vyprošťovali svá zavazadla, šermující kovovými ojeami, možná bychom přitom stručně pohovořili o koních a o sázkách, vyměnili si tipy, a pak bychom se vzdálili k vlakům jedoucím na různé strany, každý následován svižně uhánějícím kufrem. Nikdo by si toho nevšiml, ale já bych v té chvíli už měl kufr neznámého muže a můj kufr by měl on.

Dokonalý plán, natolik dokonalý, že stačila zcela nicotná komplikace, aby se zhroutil. Teď jsem tady a nevím, co dál, poslední cestující, který na tomto nádraží čeká na vlak. Ale až do zítřejšího rána odtud žádný vlak neodjíždí a žádný vlak sem nepřijíždí. Nadešla hodina, kdy se provinční městečko zatahuje do své ulity. V nádražním bistru zůstali jen místní, kteří se navzájem všichni znají, lidé, kteří nemají s nádražím nic společného, ale kteří se sem přesto stahují ze tmy náměstí, nejspíš proto, že žádný jiný lokál v okolí nemá otevřeno, ale možná i pro magickou přitažlivost, jakou ještě pořád mají nádraží v provinčních městech, ať už je to dáno tou trochou vzruchu, kterou lze od nádraží čekat, nebo jen vzpomínkou na dobu, kdy nádraží představovalo jediné spojení s ostatním světem.

Co je mi platné opakovat si, že už žádná provinční městečka neexistují a možná ani nikdy neexistovala: všechna místa bezprostředně komunikují se všemi dalšími místy, pocit osamění zakoušíme pouze na cestě z jednoho místa na druhé, tedy když právě nejsme nikde. Ale to je zrovna můj případ: nemám tu žádné tady a žádné jinde a jsem snadno identifikovatelný jako cizinec pro ty, kdo tu nejsou cizinci, alespoň v tom smyslu, že já je, se závistí v srdci, za necizince považuji. Ano, se závistí v srdci. Přihlížím zvenčí, jak jednoho všedního večera uplývá život v jakémsi provinčním městečku, a uvědomuji si, že sám jsem odříznut od takových banálních večerů bůhví na jak dlouho, a myslím na tisíce měst, jako je tohle, na statisíce rozsvícených lokálů, kde lidé právě jdou v ústrety večernímu šeru bez jediné z těch myšlenek, co se mi honí hlavou, a ačkoli je

možné, že i jim leží v hlavě myšlenky, které jim není co závidět, byl bych v této chvíli ochoten měnit s kýmkoli z nich. Například s jedním z těch mladíků, co obcházejí živnostníky s peticí proti poplatkům ze světelných reklam, již chtějí poslat starostovi, a teď ji předčítají majiteli bistra.

Román na tomto místě registruje útržky rozhovorů, které, jak se zdá, nemají jiný účel než zobrazit každodenní život v provinčním městě. „Ty ses už podepsala, Armido?“ ptají se ženy, z níž vidím jen záda, jen plandavý dragoun dlouhého pláště se zvednutým límcem a kožešinovým lemem a proužek dýmu, jenž stoupá od prstů svírajících nožku poháru. „A kde jste vzali, že si chci dát nad svůj kšeft neón?“ odpovídá. „Jestli si magistrát myslí, že ušetří na pouličním osvětlení, prosím, ale ať nepočítají s tím, že já jim budu svítit na svoje útraty! Do koženého zboží Armida beztak všichni trefí poslepu. Jak stáhnou roletu, bude tma a šmytec!“

„Právě proto bys měla podepsat,“ tvrdí jí. Tykají jí; všichni si tu tykají; mluví napůl dialektem; bůhví kolik let jsou už zvyklí vídat se den co den; všechno, co říkají, je jen pokračováním starých rozhovorů. Dělají si jeden z druhého legraci, někdy i na ostří nože: „Jen se přiznej, že máš radši tmu, aby nikdo neviděl, kdo tam za tebou leze. Koho to máš v kumbálu, když stáhneš roletu?“

Tyto repliky vytvářejí šum splývajících hlasů, z nichž by se ovšem mohlo vynořit slovo nebo věta, která rozhodne o tom, co bude dál. Jako dobrý čtenář musíš evidovat jak efekt šumu, tak efekt skrytého záměru, byť jej dosud nedokážeš (stejně jako já) postihnout. Při četbě musíš tedy být zároveň roztržitý i nanejvýš pozorný, tak jako já, jenž zahloubaně nastražuji uši, loktem se opírám o pult a tvářím o pěst. A jestliže nyní román začíná vycházet ze své mlhavé neurčitosti a nabízí při popisu jednajících osob sem tam nějaký detail, chce ti tím vsugerovat pocit, že ty tváře vidíš poprvé, ale že máš zároveň dojem, jako bys je už viděl tisíckrát. Jsme ve městě, v jehož ulicích se potkávají stále stejné osoby; do tváří se jim vepsala tíha zvyku,

kerou nepřehlédne ani někdo jako já, člověk, který tu sice nikdy nebyl, ale přesto chápe, že tohle jsou běžné obličejy, rysy, které zrcadlo bistra vidělo stokrát tvrdnout či plihnout, výrazy, které zde brunátněly či vadly večer co večer. Ta žena možná byla místní krásovice; pokud jde o mne, který ji vidím poprvé, ještě dneska bych ji pokládal za přitažlivou; ale když si představím, že se na ni dívám očima ostatních zákazníků bistra, zastře ji jakási únava, a možná je to jen stín jejich únavy (nebo mé únavy, nebo tvé). Znají ji od jejích dívčích let, znají její život i zázraky, někdo z nich s ní možná prožil letmý románek a matně si připomíná loňské sněhy, zkrátka, na její obraz se klade závoj jiných obrazů a rozostřuje ho, doléhá na něj tíha vzpomínek, které mi zabraňují vidět v ní poprvé spatřenou osobu, tíha cizích vzpomínek, nehnutých jako kouř pod žárovkami.

Zdá se, že hlavní zábavou zákazníků bistra jsou sázky: sázky na drobné události každodenního života. Jeden například řekne: „Vsadme se, kdo přijde dneska do bistra první: jestli doktor Marne, nebo komisař Gorin.“ A druhý: „Vsadme se, co udělá doktor Marne, až tu bude, aby se nemusel setkat se svou bývalou ženou: jestli půjde hrát k hracímu automatu, nebo začne vyplňovat tiket?“

V životě, jako je ten můj, by se takto tipovat nedalo: nikdy nevím, co se mi může přihodit během příští půlhodiny, nedovedu si představit život, který by se beze zbytku skládal z drobných, přesně vymezených alternativ, o něž se lze sázet: buď tak, nebo tak.

„Já nevím,“ říkám polohlasem.

„Co nevíte?“ ptá se.

Zdá se mi, že tohle je myšlenka, kterou mohu říci nahlas a nemusím si ji nechávat pro sebe, jak to jinak dělávám se všemi svými myšlenkami. Snad ji mohu říci té ženě, která sedí vedle u pultu, ženě z obchodu s koženou galanterií, ženě, s níž mám už dlouho chuť zapříst hovor. „U vás to vážně takhle chodí?“

„Ale kdepak,“ odpoví mi, a já už věděl předem, že mi odpoví právě takto. Tvrdí, že se nic nedá předvídat, tady stejně jako kde-

koli jinde: pravda, každý večer v tuto hodinu doktor Marne zavírá ordinaci a komisaři Gorinovi končí služba na policejním komisařství a pak se, jeden dříve, druhý později, stavují tady v bistru, ale co z toho?

„Každopádně jak se zdá, nikdo nepochybuje o tom, že doktor se bude snažit vyhnout bývalé paní Marnové,“ říkám.

„Já jsem bývalá paní Marnová,“ odpoví mi. „Nesmíte všemu věřit.“

Tvá čtenářská pozornost je nyní zcela obrácena k té ženě, je to už pěkných pár stránek, co kolem ní kroužíš, co i já, ne, co i autor krouží kolem této ženské bytosti, už pěkných pár stránek čekáš, že tento ženský fantom nabude onoho tvaru, jehož nabývají ženské fantomy na psané stránce, a je to právě tvé čtenářské očekávání, co k ní postrkuje i autora, takže i já sám, který mám úplně jiné starosti, se s ní volky nevolky dávám do řeči, pouštím se do rozhovoru, který bych měl co nejrychleji ukončit, abych se mohl vzdálit, zmizet. Určitě bys toho o ní chtěl vědět více, ale z psané stránky se vynořuje jen málo konkrétního, její tvář zůstává ukryta mezi kouřem a vlasy, nevidíš nic než hořkou vrásku kolem úst a o tom, co není hořkou vráskou kolem úst, se můžeš pouze cosi domýšlet.

„Čemu nesmím věřit?“ ptám se. „Vždyť nic nevím. Víím, že máte obchod, kde není světelná reklama. Ale nevím ani, kde to je.“

Vysvětluje mi to. Je to obchod s koženým zbožím, s kufrů a cestovními potřebami. Není na náměstí před nádražím, ale v boční ulici, u přejezdu před nákladní rampou.

„Ale proč vás to zajímá?“

„Škoda, že jsem nepřišel o něco dříve. Prošel bych se temnou ulicí, uviděl bych svítit váš obchod, vešel bych dovnitř a řekl bych vám: Když dovolíte, pomohu vám stáhnout roletu.“

Říká, že roletu už stáhla, ale musí se stejně vrátit do krámu dělat inventuru a zdrží se tam pozdě do noci.

Lidé v bistru se častují škádlivými výroky a poplácávají se po zádech. U jedné sázky už je znám výsledek: do lokálu vchází doktor.

„Komisař má dnes večer zpoždění, kdo ví, co se děje.“

Doktor vejde a kolem dokola se se všemi zdraví; ženu jeho pohled mine, ale určitě si všiml, že je tu nějaký muž, který s ní hovoří. Otočí se zády k pultu, projde lokálem až úplně dozadu a vhodí minci do hracího automatu. Mne, který jsem měl zůstat zcela nepozorován, si přitom prohlédl od hlavy k patě, vyfotografoval mě očima, o nichž si už nemohu namalovat, že jsem jim unikl, očima, které nezapomínají nikoho a nic, co nějak souvisí s předmětem jeho žárlivosti a bolesti. Ty trochu ztěžklé a trochu vodnaté oči stačí, abych pochopil, že jejich drama dosud nebylo dohráno: on přichází večer co večer do tohoto bistra, aby ji spatřil, aby si dal znovu říznout do staré rány a snad aby se dozvěděl, kdo ji tentokrát doprovodí domů; a ona přichází večer co večer do tohoto bistra nejspíš právě proto, aby ho trýznila, a možná přitom doufá, že návyk utrpení se pro něho stane zvykem jako každý jiný a vstřebává do sebe trpkou chuť nicoty, chuť, kterou ona cítí v ústech a ve svém životě už celé dlouhé roky.

„Víte, co bych chtěl ze všeho nejvíc?“ říkám, protože teď už je to jedno, klidně mohu mluvit dál. „Dokázat, aby hodiny šly pozpátku.“

Žena cosi nazdařbůh plácne, něco jako: „Stačí otáčet ručičkami,“ a já odpovím: „Ne, jen v myšlenkách, chci říct: chtěl bych se natolik soustředit, že by se čas začal vracet.“ Vlastně není moc jasné, jestli to opravdu říkám, nebo jestli bych to jen rád řekl, nebo jestli takto autor vykládá ty trhané věty, které si mumlám. „Když jsem sem přijel, moje první myšlenka byla: možná jsem vynaložil takové mentální úsilí, že čas už oběhl celé jedno kolo: a teď jsem na nádraží, odkud jsem odjel vůbec poprvé, a to nádraží se ani trochu nezměnilo, zůstalo stejné jako tenkrát. Všechny životy, které jsem mohl prožít, začínají tady: a ještě pořád je tu ta dívka, která mohla být moje dívka a která se nikdy mou dívkou nestala, je tu a má pořád stejné oči, stejné vlasy...“

Rozhlíží se po sále a tváří se, že jsem jí k smíchu; ukážu bradou na ni; maličko zvedne koutky úst, jako by se chtěla usmát, a pak se za-

razí: buď si to rozmyslela, anebo se usmívá právě takto. „Nevím, jestli je to kompliment, ale budiž: já to vezmu jako kompliment. A dál?“

„Jsem tady a jsem ten, kdo jsem dneska. Jsem tady s tímhle kufrem.“

Je to vůbec poprvé, co se zmiňuji o kufriu, i když na něj myslím celou tu dobu.

Ona říká: „Tohle je večer čtvercových kufrů na kolečkách.“

Zachovávám kamenný klid. Ptám se: „Jak to myslíte?“

„Jeden takový kufr jsem dneska prodala.“

„Komu?“

„Nebyl to nikdo místní. Někomu jako vy. Šel na nádraží, odjížděl pryč. S prázdným kufrem, co si zrovna koupil. Stejným, jako je ten váš.“

„Je na tom něco divného? Vy snad neprodáváte kufry?“

„Tyhle už mám na skladě celou věčnost a nikdo je tu nekupuje. Nelíbí se. Nebo nejsou praktické. Nebo je lidi neznají. Mně se zdají dost pohodlné.“

„Mně ne. Když si například pomyslím, že dnes by to pro mne mohl být překrásný večer, hned si vzpomenu, že za sebou musím vláčet tenhle kufr, a nedokážu už myslet na nic jiného.“

„A proč ho někde nenecháte?“

„Třeba v nějakém obchodě,“ říkám.

„Třeba. O jeden kufr víc, co na tom sejde.“

Vstane ze stoličky, upraví si před zrcadlem límeček pláště, přitáhne si pásek.

„Když půjdu později kolem a zatukám na roletu, uslyšíte mě?“

„Zkuste to.“

S nikým se nerozloučí. Už je venku, na náměstí.

Doktor Marne se odlepí od hracího automatu a přistoupí k pultu. Chce mi pohlédnout do tváře, možná číhá, až ostatní udělají nějakou narážku, možná mu postačí úšklebek. Místní ale probírají sázky, sázky uzavřené na něho, a čerta se starají, jestli je slyší. Dok-

tora Marna omývají vlny veselí a důvěrností, dlaně pleskají o záda, padají staré žerty a úšťepky, ale uprostřed té bujarosti je zóna respektu, kterou nikdo nepřekračuje, nejen protože Marne je lékař, úředník zdravotní správy nebo něco podobného, ale také protože je to přítel, anebo možná protože je nešťastný a protože se vším tím nešťastím napsaným na čele zůstává jejich přítelem.

„Komisař Gorin dneska přišel tak pozdě, jak to netipoval nikdo,“ říká něčí hlas, protože v tomto okamžiku komisař vchází do bistra.

Vejde. „Dobrý večer vespolek!“ Přistoupí ke mně, podívá se dolů na kufr, na noviny, procedí mezi zuby: „Zenon z Eleje,“ a zamíří k automatu na cigarety.

Vydali mě policii? Je to policista, který pracuje pro naši organizaci? Přistoupím k automatu, jako bych si chtěl také koupit cigarety.

Říká: „Jana zabili. Zmiz.“

„A kufr?“ ptám se.

„Odnes ho. Teď nejsme na nic zvědaví. Odjed' rychlíkem v jedenáct.“

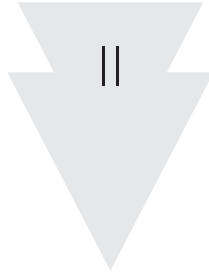
„Ten tu přece nestaví.“

„Dneska zastaví. Jdi na šesté nástupiště. Čekej u nákladní rampy. Máš tři minuty.“

„Ale...“

„Vypadni, jinak tě zatknu.“

Organizace je mocná. Dává rozkazy policii i železnici. Táhnu za sebou kufr po přechodech mezi kolejemi, až na nástupiště číslo šest. Pochoduji po nástupišti. Nákladní rampa je až vzadu, před přejezdem, za nímž je tma a mlha. Komisař stojí ve dveřích nádražního bistra a pozoruje mě. Rychlík se přiřítí plnou rychlostí. Zpomalí, zastaví, skryje mne před komisařovým pohledem, znovu se rozjíždí.

Přečetl jsi už nějakých třicet stránek a příběh tě začíná vzrušovat. V jisté chvíli si řekneš: „Hleďme, tahle věta mi zní povědomě. Dokonce se mi zdá, že celou tuhle pasáž jsem už četl.“ Samozřejmě: autor vrací některé motivy, tyto návraty jsou pro výstavbu textu charakteristické, vyjadřují proudění času. Jako čtenář s pochopením pro autorovy záměry máš vypěstovanou vnímavost pro takové jemnosti a nic ti neuteče. Zároveň se však nedokážeš ubránit jistému rozmrzení; zrovna teď, když tě zápletka začala opravdu zajímat, si autor neodpustí vytsit se s jedním z těch profláknutých moderních literárních manýrismů a opakuje do slova a do písmene celý odstavec. Co odstavec! Celou stránku, můžeš si to srovnat, nevynechal ani čárku. A dál, jak je to dál? Nijak, vyprávění je naprosto totožné se stránkami, které už jsi přečetl!

Počkat, podívej se na číslo stránky. Zatraceně! Ze strany 32 ses vrátil na stranu 17! To, cos pokládal za autorovu stylistickou rafinovanost, je jen výrobní defekt: zopakovali dvakrát stejné stránky. Chyba se stala při vazbě knihy: kniha se skládá z „archů“; každý arch je velký list, na nějž se vytiskne šestnáct stran a který se pak zfalcuje; když se archy vážou, může se stát, že do nějakého výtisků se zatoulají dva totožné archy; taková nehoda se čas od času přihází. Horečně listuješ knihou a pátráš po stránce 33. Je tu vůbec? Zdvojený arch by nebyl tak hrozným neštěstím; k nenapravitelné škodě však dojde, když zmizí správný arch, to jest když skončí v nějakém

jiném výtisku: tam pak může být dvakrát a naopak bude třeba chybět arch z tvého exempláře. Ať je to jakkoli, ty chceš pokračovat v četbě, nic jiného tě nezajímá, došel jsi na místo, kde nelze přeskočit ani jedinou stránku.

Tady je znovu strana 31, 32... A co následuje? Znovu strana 17, už potřetí! Co ti to prodali za zmetek! Svázali dohromady samé stejné archy, v celé knize už není jediná správná stránka.

Mrskneš knihou o zem, nejráději bys ji vyhodil oknem, dokonce i zavřeným oknem, prohodil bys ji lametami rolovacích žaluzií, aby rozřezaly její nejspíše složky; ať se její věty, slova, morfémy a fonémy rozletí a už se nikdy nedokážou složit v souvislou řeč; prohodil bys ji okenní tabulí, tím líp, jestli je z nerozbitného skla; ať se rozpadne na fotony, vlnové vibrace, polarizovaná spektra; prohodil bys ji zdí; ať se rozdrojí v molekuly a atomy mezi atomy železobetonu a ať se rozloží na elektrony, neutrony, neutrina, stále menší a menší elementární částice; prohodil bys ji telefonními kabely; ať se rozplyne v elektrické impulsy, v informační toky, rušené redundancemi a šumy, a zpanchartí v závratné entropii. Chtěl bys, aby okamžitě zmizela z domu, z bloku, ze čtvrti, z městské zástavby, z územního plánu, z krajské správy, z národního společenství, ze společného trhu, ze západní kultury, z kontinentální kry, z atmosféry, z biosféry, ze stratosféry, z gravitačního pole, ze sluneční soustavy, z galaxie, z nakupení galaxií, chtěl bys jí mrštit až za onu čáru, kam dospěly galaxie ve své expanzi, tam, kam ještě nedorazil časoprostor, kde by ji pohltilo nebytí, přesněji: dosud neexistující nebytí, a kde by zanikla v té nejabsolutnější, nejzaroučenější a nejnepopiratelnější nicotě. Zkrátka chtěl bys, aby se jí stalo po zásluze, nic víc, nic méně.

Ale uděláš něco jiného: sebereš ji ze země a otreš ji; musíš s ní do knihkupectví, aby ti ji vyměnili. Víme, že jsi trochu impulzivní, ale naučil ses ovládat. Ze všeho nejvíc tě přivádí k zuřivosti, jsi-li vydán na milost a nemilost náhodě, arbitrárnosti, probabilismu, ať už jde o věci, nebo o lidské činnosti, jsi-li zaskočen vlastním nebo cizím lajdáctvím,

přibližností, nepřesností. V těchto případech tě ovládá jediná vášeň: netrpělivá touha anulovat rušivé účinky takové arbitrárnosti či nepozornosti a vrátit běh věcí do řádných kolejí. Nemůžeš se dočkat chvíle, kdy budeš držet v ruce nedefektní výtisk knihy, kterou máš rozečtenou. Kdyby o této hodině nebyly obchody zavřeny, bez prodlení bys vyrazil do knihkupectví. Takto musíš počkat do rána.

Strávíš neklidnou noc, spánek je přerývaný proud, zadržávající se jako četba románu, a zdají se ti sny, které jako by byly pouhým opakováním jediného, stále stejného snu. Bojuješ s těmi sny, jako bojuješ s životem beze smyslu a bez tvaru, a hledáš v nich nějaký plán, hledáš směr, kterým koneckonců musejí ukazovat; je to, jako když rozečteš nějakou knihu a ještě nevíš, kam tě zavede. Přál by sis, aby se před tebou otevřel abstraktní absolutní prostor a abstraktní absolutní čas a aby ses v nich mohl pohybovat po přesné linii, napjaté jako strunka; ale právě v okamžiku, kdy se ti zdá, že jsi na správné cestě, zjišťuješ, že stojíš, že nemůžeš dál a že musíš začít od začátku.

Nazítí, jen co máš volnou chvíli, běžíš do knihkupectví, vstupuješ do krámu, v natažené ruce držíš už rozevřenou knihu a prstem ukazuješ na příslušnou stránku, jako by sama o sobě jasně vypovídala o celkovém nepořádku. „Víte vůbec, co jste mi to prodali... Jen se podívejte... Právě v nejlepším...“

Knihkupcem to ani nehne. „Co, vám taky? Už vás to tu pár reklamovalo. A dneska ráno mi přišel oběžník z nakladatelství. Podívejte. Při distribuci posledních novinek našeho katalogu došlo ke zjištění, že část nákladu titulu Italo Calvino: *Když jedné zimní noci cestující* je defektní a musí být stažena z prodeje. Chybou vazárny se tiskové archy výše uvedeného titulu pomíchaly s archy další novinky, románu *Daleko od osady Malbork* polského autora Tazia Bazakbala. Nakladatelství se za tuto nepříjemnost omlouvá a zavazuje se k výměně vadných výtisků v co nejkratší lhůtě atd.‘ A teď mi povězte, co je chudáku knihkupci do cizího lajdáctví. Už od rána je to tu jak v blázinci. Zkontrolovali jsme toho Calvina kus po kuse. Naštěstí ně-

jaké výtisky jsou v pořádku, a tak vám můžu rovnou vyměnit toho vašeho vadného *Cestujícího* za jednoho perfektního a fungl nového.“

Okamžik. Soustřed' se. Uspořádej si v hlavě množinu informací, jimiž jsi byl právě zahrnut. Polský román. Takže to, cos včera začal číst s takovým zaujetím, nebylo to, cos myslel, ale polský román. To je ta kniha, na niž tak spěcháš. Nedej se napálit. Řekni mu na rovinu, jak se věci mají. „Ne, podívejte se, já už na toho vašeho Itala Calvina kašlu. Dal jsem se do Poláka, tak si dočtu Poláka. Máte ho, toho Bazakbala?“

„Jak je libo. Zrovna před chvílí tu byla jedna zákaznice se stejnou stížností jako vy, a taky chtěla Poláka. Tamhle na pultě máte štos Bazakbalů, tamhle, rovnou u nosu. Vezměte si ho tam.“

„A bude ten výtisk v pořádku?“

„Mne se neptejte, prosím pěkně, po tom, co se stalo, už za nic neručím. Když i nejserióznější nakladatelství takhle vyvádějí, nač se chcete spolehnout? Tak jsem to řekl tady slečně, a tak to říkám i vám. Když budete mít znovu důvod k reklamaci, dostanete zpátky peníze. Víc udělat nemohu.“

Tady slečně, ukázal na slečnu. Stojí mezi dvěma regály knihovny; hledá v Penguin Modern Classics a něžným rozhodným prstíkem probírá hřbety v barvě bledého lilku. Má široké a hbité oči, pěknou pleť dobré pigmentace a bujně nadýchané kadeře.

Takto šťastně vstupuje, Čtenáři, do tvého zorného pole Čtenářka, ba co více, stává se předmětem tvé pozornosti, nebo ještě přesněji: to ty vplouváš do magnetického pole, jehož přitažlivosti nedokážeš odolat. A proto neztrácej čas, máš vhodné téma k započítí rozhovoru, je tu společný zájem, můžeš se dokonce blýsknout svou rozlehlou a rozmanitou četbou, takže nač ještě čekáš, do toho!

„Tak vy taky, hehe, Poláka,“ pravíš plynule, „ale řeknu vám, knížka, která začne a pak stop, to je podraz, protože vy taky, říkali mi, a já, víte, to samé, za pokus to možná stojí, nechal jsem jim tamtoho a vzal jsem si tohohle, zvláštní, že my oba, komické.“